

Latvijas Republikas Valsts prezidenta kanceleja Prezidenta preses dienests

Pils laukums 3, Rīga-50, LV-1900, tālr. 7092122, fakss 7320404,
prese@president.lv, www.president.lv

Valsts prezidentes runa Latvijas 1905.gada revolūcijas 100gadei veltītā pasākumā Rīgā, 11.Novembra krastmalā

Augsti godātie viesi,

Godātie klātesošie,

Mīlie tautieši!

Mēs stāvam vietā, kur pirms 100 gadiem atskanēja saucēja balss pēc taisnības un vienlīdzības, pēc brīvības. Šis sauciens tiem, kas pirms 100 gadiem stāvēja šajā vietā, daudziem no viņiem maksāja dzīvību. Un šajā vietā, kas slacīta ar viņu asinīm, iezīmējās viens no tiem vēstures ceļa stabiem, kur cauri gadu desmitiem un simtiem ir atskanējušas balsis pēc brīvības, pēc taisnības, pēc vienlīdzības.

Jau Zviedru karala laikos latviešu zemnieki, kas bija jau iemācījušies lasīt un rakstīt, sūtīja Zviedru karalim petīcijas, sakot: augsti godātais kungs un ķēniņ, mēs, tavi uzticīgie zemnieki, jūtamies netaisnīgi apspiesti un izmantoti, vai tu nebūtu gatavs nākt mums palīgā. Dabūja, protams, viņi par to kā algu rīkstes, kokus, pērienu, izlikšanu no mājām un katorgas gadus, ja ne nāves sodu uz vietas.

Pēc franču revolūcijas Ziemeļlatvijā, Igaunijā atkal un atkal sacēlās zemnieki ar saucēja balsi, ka kādā tālā Franču zemē tauta esot nogāzusi savu ķēniņu tamdēļ, ka tas ir bijis netaisns un tikusi nodibināta jauna kārtība, kur visu starpā varētu valdīt vienlīdzība, brīvība un brālība. Taču arī šie nemieri tikai nezēlīgi apspiesti, arī tie beidzās ar pērienu, katorgu, izlikšanu nomājām vai arī nāves sodu.

1905.gadā nāca jauns pavērsiens: nekad tik daudz ļaudis, nekad tik liels procents no latviešu tautas nebija bijuši gatavi stāties plecu pie pleca un savu balsi pievienot citām ar šo reizi jau skaidri formulētām prasībām, ne tikai spontanānām demonstrācijām un sanākšanām, bet jau ar mērķtiecīgu darbību, ar debatēm, ar diskusijām, ar plāniem, ar skaidri formulētām jau politiskām prasībām. Taču tie sastapās ar nedzirdīgām ausīm, ar autoritārās varas brutālu apspiešanu un reakciju. Vardarbība izraisīja savukārt vardarbību no tautas, un pār Latvijas zemi vēlās vesela gada garumā asiņu represiju un pretrepresiju vilnis.

Totalitārā vara bija savos pamatos jau iedragāta, un pēc Pirmā pasaules kara cara impērija līdz ar citām Eiropā bija viena no tām, kas aizgāja vēsturē uz neatgriešanos. Diemžēl tautas ilgas pēc brīvības tik lielā daļā šīs impērijas netika īstenotas, un viena totalitārisma vietā stājās cits. Caru un augstmaņus atvietoja partijas dižvīri, kompartija un čeka, nekas jau nebija mainījies, un ļoti daudzos veidos bija palicis daudz sliktāk nekā jebkad agrāk.

Latvijai tāpat kā Igaunijai un Lietuvai izdevās tomēr atgūt savu neatkarību, sasniegtais mērķus, kas jau sen 19.gadsimtenī tika loloti – izveidot savu valsti. Tā tomēr tika pazaudēta un atkal šī impērija, pret kuru 1905.gadā tik daudzi sacēlās, pārklāja tikpat lielu teritoriju kā savā laikā, ja ne lielāku. Un tad atkal pacēlās saucēja balss pēc brīvības, pēc neatkarības, pēc taisnības: Ungārija 1956.gads un asiņainas represijas, Čehoslovākija 1968.gads un atkal asiņainas represijas, Polija un Solidarnostj kustība ar Leha Valensas dalību tajā –tas bija pagrieziens, kad nāca jaunas vēsmas, ka tomēr lēnām kaut kas mainās, ka tomēr ir iespējams tautai ar savu vienprātību, ar savu dedzību un sirdi nostāties plecu

pie pleca, pateikt: nē, tā tas vairs nevar turpināties tālāk, nē, tagad mēs prasām, lai mainās, tagad mēs nākam ar prasībām, kuras sagaidām tikt uzklausītas. Un, lūk, notika brīnumis, un tik tiešām sākās šis vilnis, kas lēnām nonāca arī līdz mūsu zemei, līdz šai vietai, kur tagad varam jau stāvēt 15 gadus pēc savas neatkarības atgūšanas un beidzot tādā valstī, kur katrs cilvēks, kur katrs iedzīvotājs tiek uzskatīts kā līdzīgs starp līdzīgiem, kur likuma un tiesas priekšā viņam ir tās pašas tiesības savu taisnību prasīt un saņemt.

Mēs ne tuvu vēl neesam īstenojuši to ideālu, kādu mēs demokrātijā vēlētos redzēt valsti, bet mums ir pamati, mums ir sākums un pie tā mums ir jāstrādā. Raugoties 100 gadus atpakaļ, atcerēsimies, cik daudz esam panākuši, tikuši uz priekšu. Gādāsim arī mēs, lai 100 gadus pēc mums, kad raudzīsies atpakaļ uz šo dienu, ļaudis varēs teikt: jā, arī tas bija ceļa stabs, un tas bija brīdis, kad pavērās jauna vēstures lapa, un šeit tauta atkal pagāja soli uz priekšu.